

TRƯỜNG ĐẠI HỌC VĂN HÓA HÀ NỘI
KHOA QUẢN LÝ VĂN HÓA – NGHỆ THUẬT

SỬ DỤNG HỌA TIẾT HOA VĂN CỔ TRONG ỨNG DỤNG
SẢN XUẤT SẢN PHẨM ĐỒ GÓM TẠI LÀNG GÓM
PHÙ LÃNG HIỆN NAY

KHÓA LUẬN TỐT NGHIỆP
CHUYÊN NGÀNH QUẢN LÝ VĂN HÓA – NGHỆ THUẬT

Giảng viên hướng dẫn: Ths. Hoàng Minh Cửa

Sinh viên thực hiện : Trần Dạ Hợp

Lớp : Mỹ thuật quảng cáo

Hà Nội – 2013

MỤC LỤC

LỜI CAM ĐOAN	1
LỜI CẢM ƠN	
MỞ ĐẦU	2
1. Lý do chọn đề tài.....	4
2. Lịch sử nghiên cứu	5
3. Mục tiêu nghiên cứu:.....	7
4. Đối tượng nghiên cứu.....	7
5. Phạm vi nghiên cứu.....	7
6. Nhiệm vụ của đề tài.....	7
7. Phương pháp nghiên cứu.....	8
8. Bố cục của bài khoá luận.....	8
CHƯƠNG I : KHÁI QUÁT CHUNG	
1.1. Một số khái niệm	
1.1.1. Khái niệm làng nghề truyền thống	
1.1.2. Khái niệm về vốn cổ	
1.2. Sơ lược về nghệ thuật gốm qua một số đời phong kiến thịnh trị	
1.2.1. Lược sử phát triển của nghệ thuật gốm	
1.2. 2. Một số họa tiết trang trí thường gặp trên gốm cổ Việt Nam	
1.2.3. Những kỹ thuật cơ bản trong trang trí gốm cổ	
1.3 Vài nét về khắc họa về làng gốm Phù Lãng (Châu Cầu – Bắc Ninh)	
CHƯƠNG 2 : THỰC TRẠNG VIỆC SỬ DỤNG VỐN CỔ TRÊN SẢN PHẨM GỐM PHÙ LÃNG HIỆN NAY	
2.1. Một số kiểu họa tiết cổ thường được sử dụng	

- 2.1.1. Họa tiết trang trí kiểu hoa sen.
- 2.1.2. Họa tiết trang trí kiểu hoa cúc
- 2.1.3. Họa tiết trang trí kiểu người.
- 2.1.4. Họa tiết trang trí hình rồng.
- 2.3. Tương quan giữa sản phẩm gốm truyền thống Phù Lãng với làng gốm truyền thống Bát Tràng
- 2.4. Thực trạng tình hình sản xuất gốm tại Phù Lãng, Châu Cầu, Bắc Ninh
 - 2.4.1. Quan điểm chỉ đạo của các cấp chính quyền địa phương trong vấn đề xây dựng làng nghề
 - 2.4.2 Kế thừa phát triển nghề gốm
 - 2.4.3. Nguồn nhân lực
 - 2.4.4. Nguồn nguyên liệu
 - 2.4.5. Định hướng sản phẩm
 - 2.4.6. Công nghệ sản xuất
- 2.5. Những vấn đề khó khăn nảy sinh

CHƯƠNG 3 : NHÓM GIẢI PHÁP TRONG THIẾT KẾ, SỬ DỤNG HÌNH TƯỢNG HỌA TIẾT HOA VĂN CỔ TRONG SẢN XUẤT GÓM

- 3. 1. Giải pháp về quan điểm chỉ đạo đồng bộ
- 3. 2. Giải pháp nâng cao vai trò của những giá trị truyền thống
- 3. 3. Đưa những giá trị truyền thống đến người tiêu dùng

KẾT LUẬN

TÀI LIỆU THAM KHẢO 10

PHỤ LỤC

MỞ ĐẦU

1. Lý do chọn đề tài.

Có thể nói, gốm là một sáng tạo lớn của con người được gìn giữ cho đến ngày nay. Cuộc sống của con người hiện đại chúng ta không thể thiếu các sản phẩm làm từ gốm... gốm xưa cho đến nay bản chất vẫn là đất sét nung nhưng họa tiết trên gốm thì luôn luôn có sự vận động thay đổi, để phù hợp với nhu cầu thị hiếu của con người. Trên bề mặt gốm luôn là đất diễn cho các nghệ nhân sáng tác, cho con người thưởng thức.

Có lẽ dù biến đổi ra sao, con người chúng ta vẫn hướng về nguồn cội, tìm lại nét văn hóa của dân tộc mình. Đất nước nào cũng có gốm, gốm của dân tộc nào cũng có nét độc đáo riêng, gốm của dân tộc Việt Nam nổi bật bởi sự phong phú, giàu sức sáng tạo nhưng vẫn giản dị mộc mạc.

Lâu dần, người ta cứ ngỡ dường như họa tiết cổ bị lãng quên trong cuộc sống hiện đại ngày nay nhưng trên thực tế những họa tiết ấy vẫn đang xuất hiện trên các sản phẩm gốm hiện đại, vẫn đang được các nghệ nhân và những nghệ nhân gốm tương lai trăn trở tìm cách khôi phục, duy trì mang lại sự mới mẻ cho những họa tiết cổ trên gốm.

Gốm là một nghề có gần một vạn năm tuổi: Không phải vô cớ mà tên làng gốm nổi danh đã đi vào ca dao và gắn bó với mỗi người Việt Nam. mỗi khi nhắc về các sản phẩm từ đất nung. Trong ca dao cổ vẫn còn câu:

*“Ước gì anh lấy được nàng
Để anh mua gạch Bát Tràng về xây
Xây dọc rồi lại xây ngang
Xây hồ bán nguyệt cho nàng rửa chân”*

Là quốc gia được ghi tên vào danh sách những cái nôi của nghề gốm thế giới, Việt Nam tự hào khi làm chủ nghề gốm ngót vạn năm qua. Trải qua bao dâu bể của thời gian, gốm Việt Nam vẫn luôn mang trong mình vẻ duyên

dáng riêng biệt khi đặt cạnh những tác phẩm gốm sứ của Trung Hoa, Nhật Bản hay Châu Âu.

Cũng vẫn là những nguyên liệu thô sơ truyền thống là đất, nước và lửa nhưng nhờ tài hoa của người thợ và tâm hồn dân tộc thấm đẫm trong từng sản phẩm nên những nguyên liệu tưởng chừng câm lặng ấy luôn có tiếng nói riêng, dù chúng được làm ở dạng đất nung, sành nâu, sành xốp, sành trắng hay đồ sứ...

Gốm Phù Lãng là một trong những niềm tự hào của dân tộc, với nét đơn sơ, mộc mạc của chất liệu đất nâu, cách chế tác gốm thủ công, gốm Phù Lãng của làng quê Bắc Ninh vẫn tồn tại mang dáng vẻ riêng của mình mà không bị lẫn với bất kì gốm của làng quê nào khác. Hơn nữa gốm Phù Lãng lại đang trên đà phát triển và hội nhập, mang dáng vẻ hiện đại và tiên phong trong vấn đề sử dụng, khai thác vốn cổ tạo nên nét duyên dáng thuần Việt.

Nhận ra được giá trị của họa tiết vốn cổ đối với sản phẩm gốm hiện đại, em đã chọn đề tài “SỬ DỤNG HỌA TIẾT HOA VĂN VỐN CỔ TRONG ỨNG DỤNG SẢN XUẤT SẢN PHẨM ĐỒ GỐM TẠI LÀNG GỐM PHÙ LÃNG HIỆN NAY”

2. Lịch sử nghiên cứu

Từ trước tới nay có nhiều nhà nghiên cứu phê bình lý luận nghệ thuật, những nhà sưu tập gốm cổ nghiên cứu về gốm Việt. Một số cuốn tư liệu, tạp chí của Viện Nghiên cứu Mỹ thuật thuộc trường Đại học Mỹ thuật Việt Nam do nhóm tác giả trẻ Lê Hải Phong, Xuân Bắc, Hoàng Đào... biên soạn đã nghiên cứu về gốm và sự phát triển của gốm cổ. Một số sách nghiên cứu về gốm như:

Nhóm các tác phẩm về gốm của Trần Khánh Chương: Nghệ thuật gốm- Trần Khánh Chương -1990 – Nhà xuất bản Mỹ thuật; Gốm Việt Nam – Trần Khánh Chương – Xuất bản tháng 10/ 2001 đã đề cập giới thiệu về gốm cổ của

Việt Nam và một số tác phẩm gốm hiện đại có giả cổ hoặc sử dụng hoa văn cổ.

Gốm Việt Nam hiện đại – Hội Mỹ thuật Việt Nam, chi hội trang trí Hà Nội – nhà xuất bản Mỹ thuật Hà Nội: có đề cập đến những tác phẩm gốm của các làng nghề gốm hiện đại trên đất nước Việt Nam. Ngoài ra còn giới thiệu về kĩ thuật làm gốm.

Yếu tố tạo hình trên gốm thời Lê – Nguyễn Hồng Khanh – ĐHSPTM: giới thiệu một số Motip trang trí trên gốm hiện đại và việc vận dụng của sinh viên trong việc vận dụng vào bài tập trang trí

Những thành công trong khai thác vốn cổ của một số họa sĩ Việt Nam hiện đại – Nguyễn Hữu Sự - ĐHSPTM: việc vận dụng vốn cổ của một số họa sĩ Việt Nam hiện đại trong những sáng tác của mình và việc học tập của sinh viên.

...v...v...Song những nguồn tư liệu đó mang tính chất tổng hợp và chỉ đi sâu vào phân tích kỹ thuật chế tác gốm và lịch sử của gốm Việt nói chung và việc vận dụng vốn cổ một cách riêng lẻ chứ chưa tìm hiểu cụ thể về gốm truyền thống Phù Lãng.

Ngoài ra bản thân tôi cũng đã trải qua quá trình ở và thực tập, làm việc tại làng gốm này, qua đó cũng có những nhận xét đánh giá riêng về việc phát triển của nghề gốm tại đây, đồng thời có những đánh giá khách quan về vẻ đẹp, giá trị của làng gốm Phù Lãng.

“SỬ DỤNG HỌA TIẾT HOA VĂN CỔ TRONG ỨNG DỤNG SẢN XUẤT SẢN PHẨM ĐỒ GỐM TẠI LÀNG GỐM PHÙ LÃNG HIỆN NAY” đi tìm một hướng nghiên cứu thực tiễn nhằm khẳng định sự đóng góp của vốn cổ trong thực tiễn cuộc sống hiện đại, nhất là đối với gốm của làng gốm giàu truyền thống – Làng gốm Phù Lãng(Châu Cầu – Bắc Ninh). Với sự cách tân tạo hình trong ngôn ngữ gốm Việt với các hoa văn trang trí trên gốm. Giúp

cho chúng ta có những đánh giá khách quan hơn khi tìm hiểu về nghệ thuật gốm của làng gốm cổ đã có truyền thống từ nhiều thế kỉ.

3. Mục tiêu nghiên cứu:

- Tìm hiểu giá trị của việc sử dụng họa tiết hoa văn cổ trong ứng dụng sản xuất gốm gia dụng tại làng gốm Phù Lãng (Châu Cầu – Bắc Ninh)
- Khẳng định giá trị của vốn cổ đối với gốm hiện đại, học cổ mà không nệ cổ...
- Thấy được vẻ đẹp của gốm Việt
- Có những định hướng rõ ràng nhằm phát triển dòng gốm theo hướng hiện đại

4. Đối tượng nghiên cứu.

- Đối tượng ở đây là một số Motip vốn cổ, họa tiết gốm của Việt Nam qua một số đời phong kiến thịnh trị.
- Gốm Phù Lãng có sử dụng họa tiết vốn cổ hiện nay.

5. Phạm vi nghiên cứu.

- Họa tiết cổ của gốm Việt qua các thời kì phong kiến như Lí, Trần, Lê, Nguyễn
- Gốm Phù Lãng (Châu Cầu, Bắc Ninh)
- Họa tiết của một số làng gốm miền Bắc hiện nay (Bát Tràng, Luy Lâu...)

6. Nhiệm vụ của đề tài

Chỉ ra sự đóng góp của vốn cổ trong thực tiễn cuộc sống hiện đại và đối với vẻ đẹp của Gốm Phù Lãng, nó không chỉ là trên gốm mà còn là cách tạo hình của dân tộc Việt, đó chính là nét riêng, bản sắc riêng không thể lẫn với bất kì một dân tộc nào khác. Đi sâu vào nghiên cứu nghệ thuật tạo hình trên gốm để khai thác giá trị họa tiết cổ trên trang trí gốm Phù Lãng hiện đại,

qua đó thấy được giá trị của một số motif hoa văn cổ đối với sản xuất gốm hiện đại.

7. Phương pháp nghiên cứu.

Gồm 2 nhóm nghiên cứu chính:

Nhóm nghiên cứu lý luận: tra cứu tài liệu, tìm hiểu thông tin, tổng hợp, phân tích, so sánh, đánh giá...

Nhóm nghiên cứu thực tiễn: điền dã, phỏng vấn...

8. Bố cục của bài khoá luận

Chương 1: Khái quát chung

1.1. Một số khái niệm

1.1.1. Khái niệm làng nghề truyền thống

1.1.2. Khái niệm về vốn cổ

1.2. Sơ lược về nghệ thuật gốm qua một số đời phong kiến thịnh trị

1.2.1. Lược sử phát triển của nghệ thuật gốm

1.2.2. Một số họa tiết trang trí thường gặp trên gốm cổ Việt Nam

1.2.3. Những kỹ thuật cơ bản trong trang trí gốm cổ

1.3. Vài nét về khắc họa về làng gốm Phù Lãng (Châu Cầu – Bắc Ninh)

Chương 2. Thực trạng việc sử dụng vốn cổ trên sản phẩm gốm Phù Lãng hiện nay

2.1. Một số kiểu họa tiết cổ thường được sử dụng

2.1.1. Họa tiết trang trí kiểu hoa sen.

2.1.2. Họa tiết trang trí kiểu hoa cúc

2.1.3. Họa tiết trang trí kiểu người.

2.1.4. Họa tiết trang trí hình rồng.

2.3. Tương quan giữa sản phẩm gốm truyền thống Phù Lãng với một số làng gốm truyền thống Bát Tràng.

2.4. Thực trạng tình hình sản xuất gốm tại Phù Lãng, Châu Cầu, Bắc Ninh:

2.4.1. Quan điểm chỉ đạo của các cấp chính quyền địa phương trong vấn đề xây dựng làng nghề

2.4.2. Kế thừa phát triển nghề gốm

2.4.3. Nguồn nhân lực

2.4.4. Nguồn nguyên liệu

2.4.5. Định hướng sản phẩm

2.4.6. Công nghệ sản xuất

2.5. Những vấn đề khó khăn nảy sinh

Chương 3: Nhóm giải pháp trong thiết kế, sử dụng hình tượng họa tiết hoa văn cổ trong sản xuất gốm

3.1. Giải pháp về quan điểm chỉ đạo đồng bộ

3.2. Giải pháp nâng cao vai trò của những giá trị truyền thống

3.3. Đưa những giá trị truyền thống đến người tiêu dùng

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Trần Lâm Biền, *Hình Tượng Con Người Trong Nghệ Thuật Tạo Hình Truyền Thống*, 1993, NXB Mỹ Thuật,
2. Trần Khánh Chương, *Nghệ thuật gốm*, 1990, Nhà xuất bản Mỹ thuật;
3. Trần Khánh Chương, *Gốm Việt Nam*, Xuất bản tháng 10 - 2001;
4. Nguyễn Điền, *CNH nông nghiệp, nông thôn các nước Châu Á và Việt Nam*, NXB. CTQG, Hà Nội, 1997.
5. Tiên sĩ Triệu Thế Hùng, Khoa QLVH-NT, *Trường ĐHSP Nghệ Thuật TW, Một số họa tiết hoa sen tiêu biểu trong nghệ thuật tạo hình truyền thống thời Lý – Trần*.
6. Nguyễn Hồng Khanh, *Yếu tố tạo hình trên gốm thời Lê*, ĐHSPMT, 2010;
7. Phạm Quốc Quân, Nguyễn Đình Chiến, *Gốm hoa nâu Việt Nam*, Bảo tàng lịch sử Việt Nam.
8. Nguyễn Hữu Sự, *Những thành công trong khai thác vốn cổ của một số họa sĩ Việt Nam hiện đại*, ĐHSPMT, 2010.
9. Bùi Văn Vượng, *Làng nghề thủ công truyền thống Việt Nam*, NXB Văn hoá dân tộc, Hà Nội, 1998
10. *2000 năm gốm Việt Nam*, Bảo tàng lịch sử Việt Nam (2000)
11. *Gốm Việt Nam hiện đại*, Hội Mỹ thuật Việt Nam, chi hội trang trí Hà Nội, nhà xuất bản Mỹ thuật Hà Nội, 2009
12. *Gốm Việt Nam từ đất nung đến sứ*, Hội Mỹ thuật Việt Nam, 2001.

13. [Http://baogialai.com.vn/channel/7761/201201/Con-rong-tren-gom-co-2121662/](http://baogialai.com.vn/channel/7761/201201/Con-rong-tren-gom-co-2121662/) - Con rồng trên gôm cỏ.

14. [Http://gomphulang.vn](http://gomphulang.vn)

15. [Http://ngoisao.net/tin-tuc/an-choi-xem/2011/03/phu-lang-hoa-tren-dat-163504/](http://ngoisao.net/tin-tuc/an-choi-xem/2011/03/phu-lang-hoa-tren-dat-163504/) - Phù Lãng – hoa trên đất.

16. Phòng văn trường thôn Phạm Tuấn Kiên (Thôn Phủ Công – Phù Lãng).